

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ВИРОЩУВАННЯ БАГАТОРІЧНИХ БОБОВИХ ТРАВ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

У статті висвітлено деякі аспекти підвищення економічної ефективності вирощування багаторічних бобових трав на Півдні України. Встановлено переваги енергозберігаючої технології вирощування люцерни на насіння.

Ключові слова: *трави, люцерна, економічна ефективність, собівартість, прибуток, рівень рентабельності, родючість ґрунту.*

В статье приведены отдельные аспекты повышения экономической эффективности выращивания многолетних бобовых трав на Юге Украины. Установлено преимущество энергосберегающей технологии выращивания люцерны на семена.

Ключевые слова: *травы, люцерна, экономическая эффективность, себестоимость, прибыль, уровень рентабельности, плодородие почвы.*

The article discusses some aspects of increasing economic efficiency in the process of growing perennial bob rubbed in the south Ukraine. The Installed advantage efficiency technologies of in the process of growing alfalfa on seeds.

Key words: *herbs, alfalfa, cost-performance, prime cost, profit, level to profitability, fertility of ground.*

Високопродуктивне тваринництво потребує високоякісних енергетичних і високобілкових кормів. Однією з основних причин низької продуктивності тваринництва є незбалансованість раціонів за основними поживними речовинами, в першу чергу, за білком. Проблема виробництва кормового білка залишається невирішеною, адже його дефіцит складає 28-35 %. Це призводить до перевитрат кормів, недоодержання тваринницької продукції, зростання її собівартості, зниження конкурентоспроможності за умов ринкової системи господарювання. Збільшення виробництва високо-білкових культур потребує нових економічних досліджень, вивчення змін, що відбуваються в постреформований період в агропромисловому комплексі. У кормовиробництві, досягнення максимальних показників у виробництві кормів можливе лише за умови раціонального використання кормових, природних і матеріальних ресурсів [1; 2].

Специфіка кормовиробництва полягає в тому, що ця галузь її, невіддільна від землі і тому грошова оцінка землі повинна враховуватися в балансі сукупного ресурсного потенціалу сільсько-господарських підприємств, які займаються виробництвом кормів, при цьому за характером впливу на кінцевий результат – продукцію кормовиробництва, сукупний ресурсний потенціал повинен охоплювати можливі обсяги застосування земельних, трудових, фінансових і матеріальних ресурсів відповідно до генетичної основи кожної кормової культури, а виробничий потенціал є вже

похідним від ресурсного і передбачає максимально можливі обсяги виробництва продукції кормовиробництва, які забезпечуються цим сукупним ресурсним потенціалом [3].

В Україні найкращі у світі за родючістю ґрунти. Але за сучасних умов господарювання стан їх погіршується. Це зумовлено багатьма факторами, одним з важливіших є суттєве зменшення площ під багаторічними травами, особливо бобовими.

З'ясовано, що сучасний стан насінництва трав на Миколаївщині та в Україні характеризується помітним занепадом, який проявляється в стрімкому зменшенні площ посіву та валового збору насіння трав, що є насамперед наслідком невідповідності закупівельних цін на насіння витратам на його виробництво. Обсяги виробництва насіння в країні не задовольняють зростаючим потребам господарств для розширення посівних площ під багаторічні трави, для залуження, підвищення якості кормів для зміцнення кормової бази тваринництва. Відсоток площ трав не відповідає раціональній структурі посівних площ для ведення екологічно-безпечного землеробства. Висока частка насіння, що виробляється в господарствах, якість якого не відповідає вимогам міжнародних стандартів, що обмежує експорт насінної продукції на ринки розвинених країн.

На Півдні України досліджували ріст і розвиток таких культур як люцерна посівна та мінлива, конюшина лучна, конюшина повзуча, еспарцет, лядвенець рогатий, буркун білий. Встановлено, що найкращими показники продуктивності були у таких

рослин, як люцерна, буркун, еспарцет. Погодно-кліматичні умови нашої зони малосприятливі для вирощування конюшини лучної. Менш продуктивними були рослини лядвенцю рогатого.

Люцерна – серед багаторічних бобових трав одна із основних у зоні Степу і повинна становити в структурі кормового клину 35-40 % [4], але розширення площ під її посівами стримується недостатньою кількістю насіння.

Перейти на енергозберігаючу систему кормовиробництва на сьогодні можливо лише при достатній забезпеченості господарств насінням багаторічних бобових трав, зокрема люцерни. За даними Інституту землеробства південного регіону УААН загальна потреба в насінні люцерни для перезалуження лише рівнинних і пологосхилових природних кормових угідь у нашому регіоні на площі 775 тис. га складає 15,5 тис. тонн, проте наявність посівного матеріалу в даний період не перевищує 1 % до потреби.

Перед аграріями поставлене завдання перевести в зоні південного Степу ще до 30 % ріллі у природні кормові угіддя, сіножаті, що збільшить попит на посівний матеріал до 20-25 тис. тонн. Але через вкрай недостатнє виробництво насіння люцерни переведення ріллі в цінні угіддя й створення на них високопродуктивних травостоїв для випасання великої рогатої худоби в даний період є дуже складним.

Одним із шляхів збільшення валового збору насіння є розширення посівних площ під насінниками та підвищення їх продуктивності.

Нами встановлено високу економічну ефективність виробництва насіння люцерни за енергоощадної технології, яка включає елементи енергозбереження (сорт, добрива, заходи захисту від шкідливих об'єктів тощо). Рівень рентабельності досягає 91 % (табл. 1).

Таблиця 1

**Економічна оцінка технологій вирощування люцерни на насіння першого року життя
(середнє за три роки)**

Технології (А)	Урожайність, ц/га	Вартість урожаю з 1 га, грн	Витрати на 1 га, грн	Собівартість 1 ц насіння, грн	Чистий прибуток, грн/га	Рівень рентабельності, %
Традиційна	0,42	1050	1237	2945	- 187	- 15
Енергозберігаюча	1,43	3575	1871	1308	1704	91

НІР₀₅, ц/га 0,12

Собівартість насіння за цієї технології вирощування була меншою проти традиційної на 56,6 % і складала 1308 грн/ц відповідно, тоді як реалізаційна ціна досягала 2500 грн. В окремих господарствах регіону вартість насіння люцерни була ще вищою (3 000 грн).

Слід приймати до уваги при обчисленні економічної ефективності ту обставину, що за вирощування багаторічних бобових трав у ґрунт надходить кількість елементів живлення на рівні

20 т/га гною, тобто рівень рентабельності фактично вищий від наведеного. Під наступні культури у ґрунті, завдяки азотфіксації бобовими, нагро-маджується екологічно чистий азот.

Висновок. За виробництва насіння багаторічних трав за енергоощадною технологією підвищується рівень рентабельності технології та прибуток з одиниці площі порівняно з традиційною технологією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич-Побережна А. А. Економічні аспекти формування кормових високобілкових рослинних ресурсів в Україні / А. А. Бабич-Побережна, Л. С. Лукецька // Корми і кормовиробництво. – 2006. – Вип. 58. – С. 184–187.
2. Побережна А. А. Кормовиробництво України в умовах ринкової економіки / А. А. Побережна; В. С. Мацютевич, Л. Г. Ройченко // Корми і кормовиробництво. – 2003. – Вип. 50. – С. 173–177.
3. Ройченко Л. Г. Земля як головний чинник виробничо-ресурсного потенціалу галузі кормовиробництва / Л. Г. Ройченко, В. С. Мацютевич, Н. С. Ілліч // Корми і кормовиробництво. – 2006. – Вип. 58. – С. 195–198.
4. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України / редкол. : М. В. Зубець (голова) та ін. – К. : Аграрна наука, 2010. – 986 с.

Рецензенти: Коваленко О. А., к.с.-г.н., доцент;
Дробітько А. В., к.с.-г.н., доцент.

© Цуркан Н. В.,
Антипова Л. К.,
Балло В. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії 23.04.2012 р.

ЦУРКАН Наталія Вікторівна – головний спеціаліст-економіст; Головне управління статистики у Миколаївській області.

Коло наукових інтересів: економіка сільськогосподарського виробництва.

АНТИПОВА Л. К. – д.с.-г.н., професор кафедри рослинництва та садово-паркового господарства; Миколаївський державний аграрний університет.

Коло наукових інтересів: екологізація виробництва та удосконалення технологій вирощування кормових культур, зокрема багаторічних трав.

БАЛЛЮ Вікторія Михайлівна – студентка агрономічного факультету; Миколаївський державний аграрний університет.

Коло наукових інтересів: удосконалення технологій вирощування та підвищення продуктивності кормових культур.